

Jestem Polakiem

Jestem Polakiem

Opracowanie w tekście łatwym do czytania

Spis treści

Jestem obywatelem Polski	3
Co to jest Konstytucja	4
Mam swoje prawa	5
Mam obowiązki	8
Kto decyduje o sprawach państwa i mieszkańców	9
Co to jest sprawiedliwość	11
Gospodarowanie pieniędzmi w państwie	12

Jestem obywatelem Polski

Polska to państwo, w którym mieszkasz, uczysz się lub pracujesz.

Na Polskę mówi się oficjalnie Rzeczpospolita Polska.

Oficjalnie to znaczy tak, jak jest zapisane w dokumentach.

Na przykład w dowodzie osobistym.

Stolicą Polski jest Warszawa.

Polska ma swoje **symbole narodowe**, czyli godło, barwy i hymn.

Po symbolach narodowych można poznać z jakiego jesteś państwa.

Na **polskim godle** widać białego orła w koronie na czerwonym tle.

Barwy narodowe to biały i czerwony. Biało-czerwona jest polska flaga.

Hymn narodowy to Mazurek Dąbrowskiego.

Hymn to pieśń, którą śpiewa się podczas ważnych uroczystości.

Symbole narodowe są związane z historią Polski.

Kiedyś Polska nie była wolnym państwem.

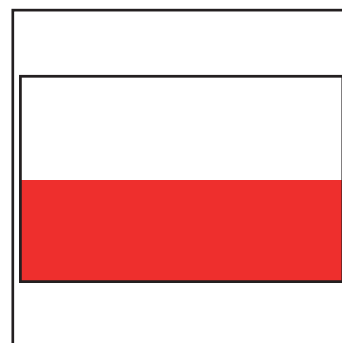
Polacy długo walczyli o swoją wolność.

Dzisiaj Polska jest samodzielnym wolnym państwem.

To znaczy, że wszyscy obywatele Polski mogą:

- mówić w języku polskim
- wypowiadać swoje zdanie
- decydować o sobie i o państwie.

To jest wolność.

Co to jest Konstytucja

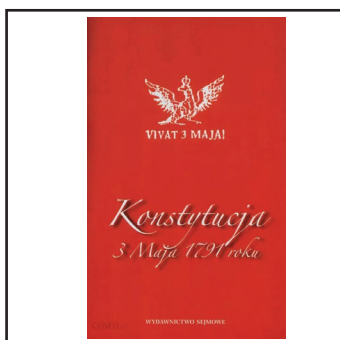

Konstytucja to najważniejszy dokument w państwie.

Konstytucja mówi kto decyduje o państwie i jakie ma zadania.

Przedstawia prawa i obowiązki obywatela.

Dzięki Konstytucji wszyscy obywatele mają równe szanse na dobre życie w społeczeństwie.

Pierwsza Konstytucja w Polsce powstała bardzo dawno temu.

Było to 3 maja 1791 roku. Na pamiątkę tego wydarzenia co roku 3 maja obchodzimy Święto Narodowe.

Konstytucję można zmieniać. W Polsce było wiele Konstytucji.

Ostatnia została napisana w 1997 roku.

Cały tekst Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej znajdziesz na stronie internetowej

www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm

Mam swoje prawa

Wszystkie prawa zapisane w Konstytucji są związane z godnością.

Godność to najważniejsza wartość każdego człowieka.

Godność to możliwość decydowania o sobie i swoim życiu.

Człowiek jest najważniejszy dla państwa.
Dlatego Konstytucja chroni godność człowieka.
W Konstytucji są zapisane Twoje prawa.
Mówią o wolności, równości, życiu,
zdrowiu i bezpieczeństwie.

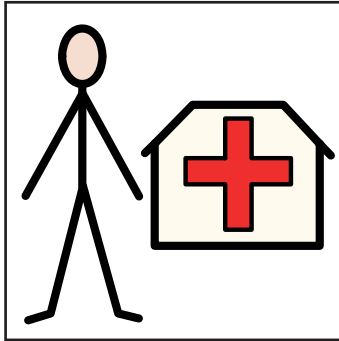
Na przykład masz takie prawa jak:

- **prawo do wolności osobistej**
To znaczy, że nie wolno bez powodu zamykać Cię w więzieniu.
Jeżeli jednak popełnisz przestępstwo, odpowiesz przed sądem.

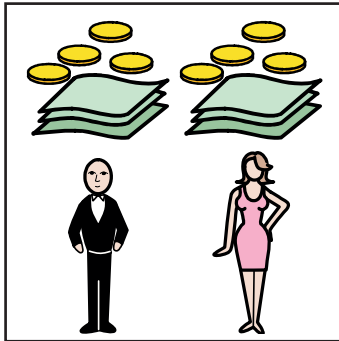
- **prawo do życia**
Nikom nie wolno Cię krzywdzić.
Na przykład bić lub dotykać bez Twojej zgody.
Możesz to zgłosić na policję.

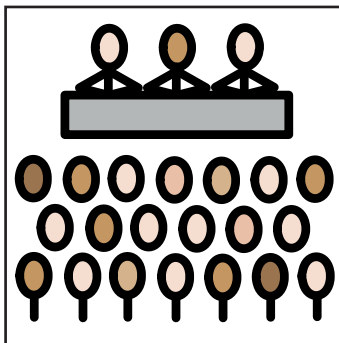
- **prawo do ochrony zdrowia**

Kiedy chorujesz możesz pójść do lekarza.
Państwo zapewnia opiekę zdrowotną.
Szczególnie chroni dzieci, kobiety w ciąży,
osoby z niepełnosprawnościami i osoby starsze.

- **prawo do nauki i pracy**

Kobieta i mężczyzna mają takie samo prawo
do nauki i pracy.
Mogą uczyć się i pracować w wybranym zawodzie.
Za jednakową pracę otrzymają tyle samo
pieniędzy.

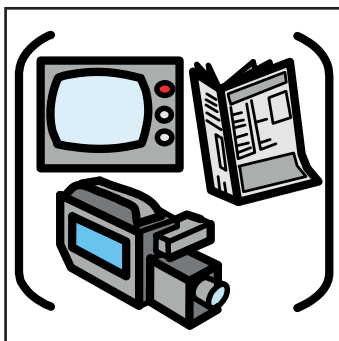

- **prawo do własnego zdania**

Możesz publicznie mówić to co myślisz.
To jest **wolność słowa**.
Publicznie to znaczy na spotkaniach,
zebraniach, uroczystościach, w mediach.

Pamiętaj!

Możesz mówić co myślisz, ale nikogo nie możesz obrażać.

Media to gazety, internet, radio i telewizja.

Z mediów dowiesz się o różnych wydarzeniach
z Polski i ze świata.

Wolności słowa w mediach i dostępu do informacji
pilnuje Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji.

- **prawo do głosowania**

Masz prawo brać udział w wyborach w Polsce.
W wyborach głosujesz na osoby pełniące ważne funkcje w państwie.
Na przykład możesz wybrać prezydenta Polski.
Musisz mieć ukończone 18 lat.

Ważne!

Jeżeli jesteś ubezwłasnowolniony, nie możesz głosować.

Ubezwłasnowolnienie znaczy, że nie możesz decydować o sobie ani o ważnych sprawach w państwie.

Nie możesz podpisywać dokumentów.

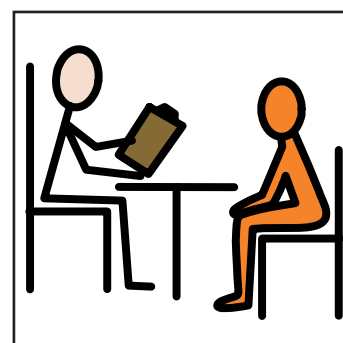
Sąd wyznaczy opiekuna, który zrobi to za Ciebie.

Wszyscy muszą dbać o wolność, przestrzegać praw człowieka i obywatela.

Pilnuje tego **Rzecznik Praw Obywatelskich**.

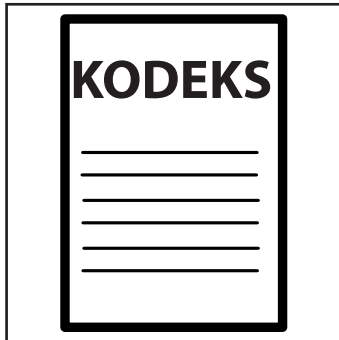
Możesz zwrócić się do niego o pomoc.

Praw dzieci pilnuje **Rzecznik Praw Dziecka**.

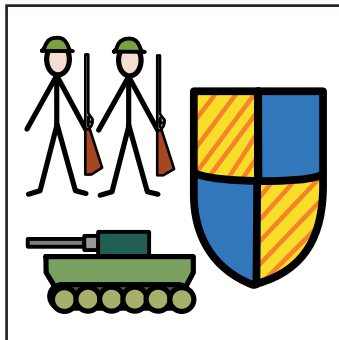
Mam obowiązki

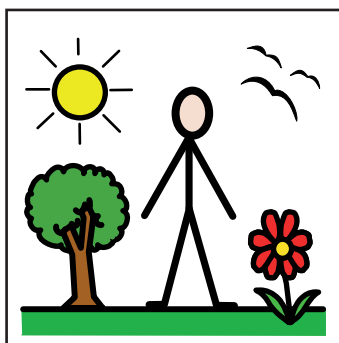
Obowiązki to zadania, które obywatel wykonuje dla dobra państwa.

Do najważniejszych obowiązków należy:

- **przestrzeganie prawa**
Przestrzeganie prawa to zachowywanie się zgodnie z przepisami. Wszyscy muszą ich przestrzegać. Wtedy w państwie jest porządek i nikt nikogo nie krzywdzi.

- **obrona państwa**
Obywatel ma obowiązek chronić państwo przed zagrożeniami. Zagrożeniem może być na przykład wojna. **Wojna** to walka między obywatelami różnych państw.

- **ochrona środowiska**
Środowisko to wszystko co nas otacza. Lasy, góry, woda, rośliny, zwierzęta. Masz obowiązek dbać o środowisko.

Zakręcaj wodę!

Segreguj śmieci!

Weź na zakupy swoją torbę!

Dbaj o czystość terenów zielonych!

Kto decyduje o sprawach państwa i mieszkańców

Polska jest państwem demokratycznym.
To znaczy, że obywatele wybierają osoby,
które decydują w państwie.
Na przykład prezydenta, posłów i senatorów.

To jest **demokracja**.

Decydowanie o sprawach obywateli i państwa
to władza.

W Polsce mamy trzy rodzaje władzy:

- ustawodawcza
- wykonawcza
- sędziowska.

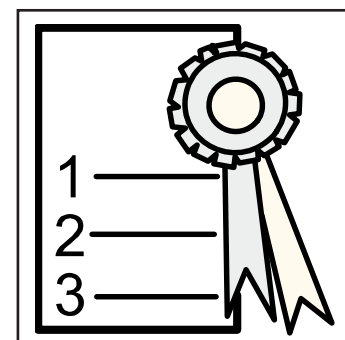
Władza ustawodawcza to Sejm i Senat, czyli
Parlament.

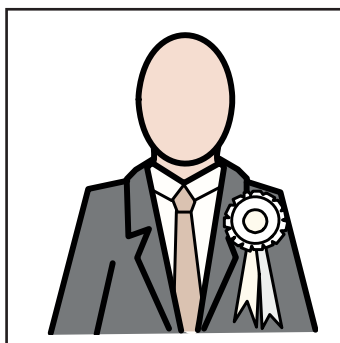
W Sejmie pracują posłowie.
W Senacie pracują senatorowie.
Tworzą dokumenty, które nazywamy ustawami.

Ustawy opisują prawa i obowiązki obywateli
i instytucji.

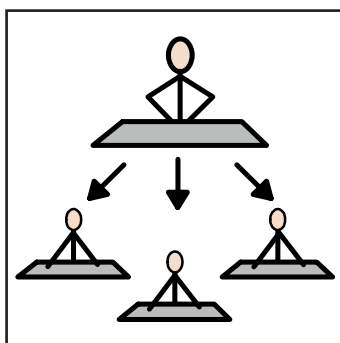
Instytucje to na przykład szkoły, szpitale, banki,
policja, wojsko.
Jak wykonywać przepisy ustaw decyduje Prezydent
i Rada Ministrów.
Prezydent i Rada Ministrów to **władza wykonawcza**.

Prezydent jest najważniejszą osobą, która decyduje w państwie. Podpisuje ustawy. Reprezentuje Polskę w świecie.

Dbą o bezpieczeństwo Polski.

Rada Ministrów to Rząd. Ministrowie odpowiadają za różne działania w państwie.

Na przykład Minister Edukacji Narodowej organizuje działania przedszkoli i szkół.

Szefem Rządu jest Premier.

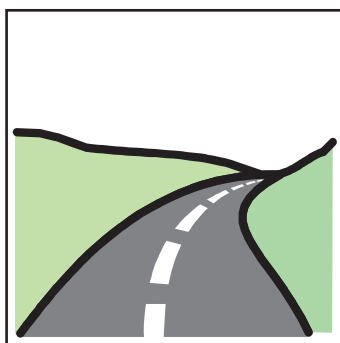
Premier sprawdza działania Samorządu Terytorialnego.

Samorząd Terytorialny to władza na mniejszym terenie.

Polska podzielona jest na województwa.

Każde województwo składa się z powiatów.

Powiat składa się z gmin.

Samorząd podejmuje decyzje ważne dla mieszkańców.

Przeznacza pieniądze na różne zadania.

Na przykład na budowę i remont dróg, imprezy sportowe.

Przedstawicielami Samorządu są na przykład starosta, burmistrz, wójt.

Co to jest sprawiedliwość

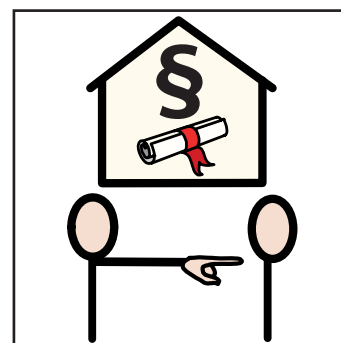
W Polsce masz prawo czuć się bezpiecznie.
Wszyscy mają obowiązek postępować zgodnie z prawem.

To jest **sprawiedliwość**.

Sprawiedliwości pilnują **Sądy i Trybunały**.
To **władza sądownicza**.

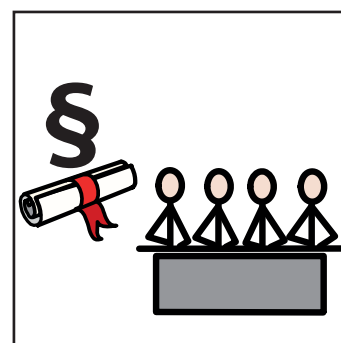
W Sądzie pracują sędziowie. Powołuje ich Prezydent.
Sędzia poznaje trudne sprawy i wydaje sprawiedliwe wyroki.

Pracę sędziów sprawdza **Sąd Najwyższy**.

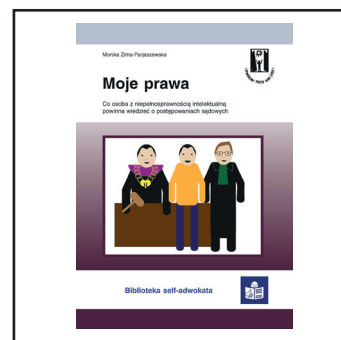

W Polsce mamy dwa Trybunały:

- **Trybunał Konstytucyjny**
Sprawdza czy wszystkie przepisy są zgodne z Konstytucją.
- **Trybunał Stanu**
Może sędzić najważniejsze osoby w Państwie, jeśli podejmą decyzje niezgodne z Konstytucją.

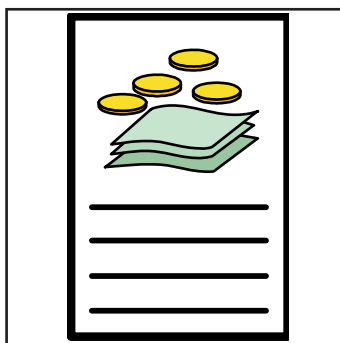

O tym jak pracują sądy i trybunały
przeczytaj w broszurze **Moje prawa**.
Jest ona dostępna na stronie www.psoni.org.pl

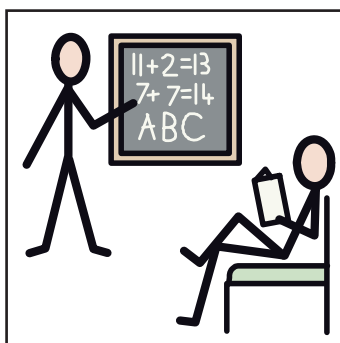

Gospodarowanie pieniędzmi w państwie

Peniądze w państwie biorą się z podatków.

Podatek to na przykład część pieniędzy z wypłaty każdej osoby, która pracuje. Podatek jest też w cenie każdego towaru lub usługi.

Obywatele mają różne potrzeby. To znaczy uczą się, dbają o zdrowie, oglądają filmy, przedstawienia. Mogą to robić w instytucjach publicznych.

Takie instytucje to na przykład szkoła, szpital, kino, teatr.

Wszyscy mogą z nich korzystać.

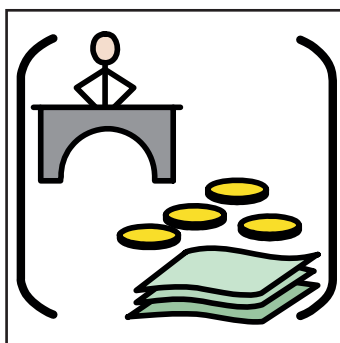
Peniądze na ich działanie daje państwo.

To są **wydatki publiczne**.

Gospodarowanie to zbieranie i wydawanie pieniędzy.

Rada Ministrów poznaje potrzeby obywateli i planuje na co wydać pieniądze. Taki plan to budżet państwa. Sejm ustala budżet na 1 rok.

Za gospodarowanie pieniędzmi w państwie odpowiedzialna jest **Rada Ministrów**.

Nie może wydać więcej pieniędzy niż ma w budżecie.

Działania wszystkich ważnych instytucji w państwie sprawdza **Najwyższa Izba Kontroli**.